Telefon №11. Cena 25 groszy.

Gazeta Nowska

Abonament miesięczny w ekspedycji 90 groszy, z opłatą pocztową 1,— złoty. W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie lub tym podobnych nie przewidzianych okoliczności, wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie pisma, a abonenci nie mają prawa domagać się niedostarczonych numerów lub odszkodowania.

Od ogłoszeń pobiera się za 1-łam. wiersz 30 groszy. Reklamy przed działem ogłoszeń wiersz 35 groszy. — „Gazeta Nowska" wychodzi 1 raz tygodniowo a mianowicie w piątek. Prenumerata płatna z góry. Ogłoszenia płatne natychmiast. — Wydawca, drukiem i nakładem: Władysława Wesołowskiego w Nowem. Odpowiedz. przyjmuje: Władysł. Wesołowski, Nowe.

Nr. 5. Nowe, sobota 4-go lutego 1939 r. Rok XVI.

W niedzielę, dnia 5 lutego br.

wszyscy idą na

wielki koncert orkiestry wojskowej,

popierając tym samym akcję dobroczynną Stow. Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo.

Bliższe szczegóły w ogłoszeniu.

Powstanie styczniowe w literaturze polskiej.

W dziejach narodu polskiego powstanie styczniowe na zawsze pozostanie historią tragicznych zmagań i walk o Wolność. Nie zatrze czas głębokich ran, zadanych przez mściwego wroga, ani nie pokryje patyną zapomnienia cierpień bohaterskich powstańców. Ich krew i łzy, wsiąkłe głęboko w ugory ziemi ojczystej, wydobyła poezja polska i zamknęła w strofy rapsodów i opowiadań, których moc sugestywna trwać będzie wiecznie.

Powstanie styczniowe odbiło się głośnym echem w twórczości pisarzy bezpośrednio po roku 1863 i do dnia dzisiejszego stanowi niewyczerpany temat dla autorów młodszej generacji. Kornel Ujejski w drugiej części „Skargi Jeremiego" dostrzeże w postaniu zaród nowej idei i, jeśli ubolewa nad jego upadkiem, czyni to bez sarkazmu i gorzkiej ironii, z jaką do tego okresu odnosili się politycy.

Bez zastrzeżeń uwielbiał powstanie i brał w nim czynny udział Adam Asnyk. O roku 63-cim pisze:

Ty byłeś dzieckiem ostatnim epoki,
Która tradycję przechowując żywą,
Z dumnej przeszłości czerpała swe soki
I z wolnych marzeń snując wciąż przędziwo
Ku zmartwychwstaniu stale naprzód biegła
Tak jeszcze bliska — a tak już odległa.

Niemniej piękne strofy poświęcili styczniowej epopei Goszczyński, układając „Marsz powstańców", Gaszyński, Norwid w „Niewoli", Lenartowicz w „Brance".

W powieści pojawia się powstanie styczniowe, począwszy od Prusa, aż do pisarzy doby obecnej. Wprawdzie Kraszewski poruszył temat ten w różnych artykułach, ale w powieściach swoich odmalował głównie epokę przedpowstaniową. Najbardziej znana wśród nich, „Dziecię Starego Miasta", przedstawia nastroje, panujące wśród młodzieży w okresie od czerwca 1860 roku do manifestacji w związku z rozwiązaniem Towarzystwa Rolniczego (8 kwietnia 1861 r.).

„Omyłka" Prusa to smutny dokument reminiscencji popowstaniowych. Tragedja człowieka, okrzyczanego zdrajcą za odwagę mówienia prawdy i wyglaszanie trzeźwych poglądów jest trzonem, dookoła którego obraca się cała akcja. W „Lalce" Prus porusza już tylko mimochodem wypadki z 1863-go roku, przeciwstawiając się błędnemu twierdzeniu, że wszystko złe spadło na Polskę dzięki powstaniu.

Kobiecym sercem odczuła i przeżyła wypadki 63-go roku Eliza Orzeszkowa, dając w zbiorku „Gloria Victis" liryczny obraz powstania. Za temat do nowel posłużyły Orzeszkowej własne przeżycia, a gorące uwielbienie dla bohaterskich powstańców tłumaczy się udziałem samej autorki w powstaniu.

Poetą tragizmu powstania styczniowego jest Stefan Żeromski. W utworach jego nie ma barw jasnych. Smutek bezbrzeżny, rozlany na kartach powieści i nowel, zestrojony mistrzowsko z epoką będącą tłem, czyni powieści czy nowele Żeromskiego arcydziełami literatury polskiej. Jak zawsze, tak i w tych utworachześrodkowuje autor całą akcję na osobie głównego bohatera, wypowiadając przez jego usta swój sąd. „Wierna Rzeka" zamknie w swych falach hańbę Salomei Brynickiej, ale błędu raz popełnionego nic już nie zdoła naprawić. W „Echach leśnych" poruszył Żeromski sprawę udziału w powstaniu Polaków, służących w armii rosyjskiej. Wielu z nich przeszło na stronę powstańców i z prawdziwym bohaterstwem walczyło w ich szeregach.

Mijają lata, a wielka wymowa powstania styczniowego ciągle posiada dawną siłę. Rozkochany we wszystkim, co tchnęło wolnością i walką o szczytne ideały, Marszałek Józef Piłsudski pisze swoje „22 stycznia 1863 r.", dzieło historyczne, o wielkich walorach literackich. Sięgnie do tego okresu Piotr Choynowski w powieści p. t. „Kuźnia" i M. J. Wielopolska w „Kryjakach".

Nie chcą motoryzacji.

Na wyspie Bermuda, która jest uprzywilejowaną wilegiaturą Anglików i Amerykanów, nie wolno używać aut. Nawet gubernatorowi nie wolno utrzymywać auta. Tylko urząd sanitarny, zakład oczyszczania i straż ogniowa mają po jednym samochodzie. Władze wychodzą z założenia, iż turyści, którzy spędzają czas na tej błogosławionej przez przyrodę wyspie, powinni tu znaleźć warunki, zapewniające im absolutny spokój i atmosferę odmienną od tej, którą mają u siebie, w domu.

Instytut oceanograficzny.

W Gothemburgu otwarto Instytut Oceanograficzny, pierwszą instytucję naukową tych rozmiarów w Szwecji. Nowością w urządzeniach Instytutu jest jedyna w swoim rodzaju „Wieża Planktonu", w której odbywa się kultywacja planktonu z szwedzkich wód morskich. Wieżę tą tworzy głęboka na 12 metrów, a szeroka na 2 metry studnia betonowa, zabezpieczona zupełnie przed wpływem ciepła. Aparaty oziębiające połączone ze studnią utrzymują w niej stałą temperaturę, a znajdująca się na daszku bateria lamp elektrycznych wysyła dostateczną ilość światła dla rozwoju planktonu.

Ile mamy jeleni.

Ilość jeleni, znajdujących się obecnie na terenie Lasów Państwowych w Polsce, oblicza się na około 13.000 sztuk. Najwięcej jeleni przypada na region zachodni, obejmujący Pomorze i Poznańskie — 5.800 sztuk oraz region karpacki — 5.250 sztuk. W regionie centralnym jest 840 sztuk, a we wschodnim — 960 sztuk.

Obliczenie dokładnego stanu jeleni w łowiskach prywatnych, ze względu na brak danych, opiera się na cyfrach domniemanych. Jeśli chodzi o Karpaty i Polskę zachodnią, przewiduje się mniej więcej taką samą ilość jeleni w lasach prywatnych, co i Państwowych. Ogółem w Polsce znajduje się 24-25 tysięcy jeleni.

Walka o rynek bawełny.

W związku z projektami Roosevelta, dotyczącymi zwołania międzynarodowej konferencji bawełnianej, minister rolnictwa, Wallace, odbył ostatnio szereg narad z przedstawicielami farmerów. Ze strony organizacyj rolniczych oświadczono przedstawicielowi rządu, że Stany Zjednoczone powinny wyraźnie sprecyzować swą politykę bawełnianą. Gdyby więc projektowana konferencja nie doprowadziła do pozytywnych wyników, należałoby w inny sposób zabezpieczyć zdolność konkurencyjną bawełny amerykańskiej na rynkach światowych.

Mogłoby to nastąpić w drodze subwencjonowania eksportu bawełny amerykańskiej, tak, jak to ma miejsce z pszenicą.

Trzynastka.

Księżna Athol, należąca do opozycji w Izbie Gmin, nie została wybrana ponownie jako posłanka przy wyborach uzupełniających. Kandydat konserwatywny otrzymał 1313 głosów większości. Na podstawie wyników tych wyborów Anglicy, którzy ulegają z łatwością przesądom, zaczęli zastanawiać się nad fatalnym wpływem trzynastki na los wyborów, w których przypadła kandydatura księżnej Athol. Otóż przewaga głosów po stronie konserwatystów wyniosła 1313. udział wyborców wynosił 67 proc. (6 i 7 jest 13), Izba Gmin liczyła do porażki księżnej Athol 13 posłanek, tytuł księżnej składa się z 13-tu liter, a nawet jej telefon wskazuje liczbę trzynaście! Księżna należy do klubu „Ladies Carlton" jest 13 liter. Wystarczy?...

Wydłużone granice.

Po przyłączeniu do III Rzeszy Sudetów i Austrii długość ogólna niemieckiej granicy celnej wynosi 9200 km., czyli że wzrosła ona o 1000 km. w porównaniu z r. 1937. Od najbardziej na północ wysuniętego punktu na terytorium Rzeszy do najbardziej wysuniętego na południe biegnie dystans 983 km., tj. o 100 km. więcej niż w r. 1937. Dystans między granicą wschodnią i zachodnią pozostał bez zmiany: 1150 km. Najdłuższą granicę celną mają Niemcy z Czechosłowacją, gdyż 2050 km. Granica z Francją wynosi tylko 455 km., ze Szwajcarią 520 (dawniej 417 km.). Z Jugosławią graniczy Rzesza na przestrzeni 310 km., z Węgrami na przestrzeni 365 km., z Italią na przestrzeni 430 km.

Geografia i gruźlica.

Wykazy statystyczne amerykańskiego urzędu zdrowia zawierają dokładny obraz szerzenia się gruźlicy w różnych krajach. Ograniczono się przy tym do rejestrowania tylko liczby zgonów, gdyż daje to większą gwarancję uniknięcia pomyłek niż przy obliczaniu ogólnej liczby zachorowań. Obliczenia opierają się na przeciętnej zgonów za okres od 1931 do 1935 r. i mają za podstawę ilość zgonów na 100.000 mieszkańców.

Najwyższy procent zgonów na gruźlicę wykazuje republika Chile, gdzie cyfra ta wynosi 224.8. W kolejności następuje Finlandia, gdzie, pomimo doskonałych warunków higienicznych, sanitarnych, śmiertelność na gruźlicę sięga 175.6; dalej idzie Estonia z cyfrą 172.0; Nowa Funlandia — 163.3; Bułgaria — 149.2; Węgry — 148.2; Japonia — 137.5; Czechosłowacja — 130.0; Francja — 125.1, Urugwaj — 114.7; Norwegia — 110.0; Litwa — 100.8; Szwecja — 94.5; Hiszpania — 93.3; Szwajcaria — 81.7; Italia 73.3; Anglia — 67.2; Niemcy — 62.6; U. S. A. — 54.2; Kanada — 53.5; Dania — 46.8; Holandia — 44.7; Australia — 39.9; Nowa Zelandia — 33.1; Unia poł. afrykańska (tylko biali) — 30.7; Rodezja (tylko biali) — 25.0.

Rozpiętość skali śmiertelności jest, jak widać z tej tabeli, ogromna i nie łatwo dająca się wytłumaczyć, gdy chodzi o kraje o wysokiej kulturze i dobrych warunkach materialnych oraz klimatycznych. Na ogół jednak, jeśli chodzi o rozwój tej strasznej choroby, śmiertelność z powodu gruźlicy zmniejszyła się prawie wszędzie, z wyjątkiem Japonii, Nowej Funlandii oraz Labradoru.

O wystawie światowej.

Dnia 30 kwietnia br. otworzy swoje podwoje wystawa światowa w Nowym Jorku. Jednocześnie prawie odbędzie się też inauguracja międzynarodowej wystawy Golden Gate w San Francisco. W wystawie nowojorskiej bierze udział oficjalnie 63 kraje. Obszar zajęty przez wystawę mierzy prawie 6 km. długości i 2 i pół km. szerokości. Parkingi dla aut mogą pomieścić 35.000 wozów. Na terenach wystawowych znajduje się 80 restauracyj. Środki komunikacyjne, tramwaje, metro, statki, autobusy etc. zostały tak rozbudowane, aby móc przewieźć 160.000 osób na godzinę w obu kierunkach. Jedną z osobliwości wystawy będzie „Perisphera", glob o średnicy 65 mtr., we wnętrzu którego mieści się model wzorowego miasta przyszłości. Obok globu wyrasta z ziemi pyton trójkątny wysokości 212 mtr., antena odbiorcza dla radioikrówek!

Dążymy do doskonałości.

Żyjemy w czasach, gdy nieomal każdy dzień przynosi nowe wynalazki i udoskonalenia. Nie mówiąc o wielkich zdobyczach nauki i techniki, jest wiele mniej ważnych lecz przynoszących znaczne korzyści w życiu codziennym.

W Paryżu np. by otrzymać ostatnie wiadomości polityczne, gospodarcze itd. wystarczy nakręcić odpowiedni numer telefonu, by wysłuchać trzyminutowego komunikatu.

Wynaleziono automat, przy którego pomocy w szkołach, biurach i mieszkaniach prywatnych oświetlenie elektryczne może być automatycznie wzmacniane lub osłabiane. Zainstalowuje się t. zw. „oko elektryczne", zależnie od natężenia światła padającego z zewnątrz automat reguluje oświetlenie, gasi je lub zapala.

Nowym wynalazkiem z dziedziny udoskonalenia samochodów jest „stabilizator Bendixa", wprowadzony, by zapobiec wypadkom, gdy przy nagłym wstrząsie kierowca traci panowanie nad kierownicą. Próby wypadły doskonale. Do pędzącego samochodu oddano strzał, który przedziurawił jedną z przednich opon, w tejże chwili kierowca podniósł ręce wypuszczając z nich kierownicę, samochód jednak ani na chwilę nie skręcił z prostej drogi.

Człowiek nie zadawalniając się wynalazkami technicznymi, chce także ulepszyć przyrodę. Ciekawe wyniki dają próby ogrodników produkowania nowych i doskonalszych odmian roślin, kwiatów, jarzyn i owoców. W Ameryce wyprodukowano żółte czereśnie, doskonałe w smaku, których nie ruszają ptaki; śliwki, które nie opadają z drzewa, gdy już dojrzały; jabłka, które można przechowywać bez zamrażania. W Kalifornii ogrodnik, James Craven, stosując jemu tylko znane metody, otrzymuje miniaturowe rośliny; krzaki róży wysokości dwóch cali, okryte pięknymi kwiatami wielkości paznokcia; drzewa wysokości ćwierć metra, między innymi (dla przybrania stołu) wyhodował drzewo pomarańczowe, dające malutkie owoce o doskonałym smaku. U nas pojawiły się niedawno wyhodowane skrzyżowania truskawek z poziomkami, moreli z renklodami itd.

Słowem w każdej dziedzinie człowiek dąży do doskonałości.

Idąc z postępem Polska Loteria Klasowa także wprowadza coraz to nowe ulepszenia do swego planu. Jak ogrodnik pielęgnuje roślinę i przeprowadza próby, by otrzymać szlachetniejsze gatunki, tak Loteria Klasowa wprowadza coraz nowe udoskonalenia. Ponieważ życzeniem graczy jest większa ilość wygranych średnich, w planie 44 Loterii przewidywane są między innymi następujące zmiany: Zwiększono ilość wygranych 500 i 1000 złotowych; ustalono t. zw. dzienne wygrane na 10 i 20 tys. (Dotychczas 5 i 20 tys.). W IV klasie będzie sześć wygranych po 75.000 zł, zamiast trzech, 20 po 15.000 — zamiast 18; 125 po 5.000 — zamiast 120 itd. Zniesiono wygrane t. zw. dodatkowe i wprowadzono 400 wygranych normalnych po 2.500 zł. Ogólna ilość wygranych dosięgnie 82.500 (zamiast 80.000) na sumę 25.987.800 (zamiast 25.200.000).

Wszystko to zwiększa szanse wygrania. Skorzystać z nich może każdy, kto zaopatrzy się w los do pierwszej klasy czterdziestej czwartej Loterii Klasowej. Ciągnienie rozpoczyna się 23 lutego.

Strajk przed 3000 laty.

„Revue de France" podaje tekst odcyfrowanego papyrusa egipskiego, który odnaleziono w jednym z grobowców pod Luksorem. Papyrus ten datuje się z 1200 r. przed Nar. Chrystusa. Wówczas to, za rządów faraona Ramzesa III, rozkwitły Teby, potężne miasto nad Nilem. Po drugiej stronie Nilu znajdował się cmentarz. Zatrudnieni w dzielnicy umarłych robotnicy przystąpili, jak relakcjonuje papyrus, w 20-ym roku rządów Ramzesa III do strajku. Oszańcowali się za murami grobowca Tutmosisa III. Przyczyną strajku miały być niedostateczne dostawy żywności. Strajk trwał pełny miesiąc i zakończył się tym, że przyznano robotnikom większe racje żywności.

Rozwój motoryzacji.

Największy stopień rozwoju motoryzacji osiągnęły Stany Zjednoczone, gdzie na każdych czterech mieszkańców przypada jeden samochód. W Niemczech, gdzie w 1933 roku przypadał jeden samochód na 96 mieszkańców, stosunek ten poprawił się o tyle, że w 1938 roku wynosi on 1 na 40. W Anglii na każdych 20 mieszkańców przypada jeden samochód, we Francji na każdych 19 mieszkańców, w Danii na 25, w Belgii na 38, w Norwegii na 39, w Szwecji na 34. Na Węgrzech stosunek ten wyraża się cyfrą 1 : 483, w Rumunii — 1 : 777, w Jugosławii — 1 : 1034.

Kopiol pomaga kryminologom.

Szwedzki lekarz sądowy, dr Erik Karlmark, dokonał dwóch wynalazków, które posiadają duże znaczenie dla badań kryminologicznych. Dr Karlmark, współpracownik departamentu kryminologicznego w Sztokholmie, przeprowadzał już od dłuższego czasu doświadczenia nad metodą sporządzania odcisków kończyn ludzkich, blizn, różnych przedmiotów itp. Po wypróbowaniu rozmaitych substancyj uczony szwedzki doszedł do wniosku, że najlepszym preparatem, przy którego użyciu można uzyskać dokładne odbitki np. śladów stóp ludzkich jest t. zw. „mleczko gumowe". Dzięki współpracy z jednym z przedsiębiorstw wyrobów gumowych udało się dr. Karlmarkowi sporządzić płynny roztwór gumowy, t. zw. „kopiol", który jest mocny i trwały oraz daje dokładną odbitkę każdego przedmiotu. Używany on jest wyłącznie w formie płynnej, po wyschnięciu zaś staje się przezroczysty i wówczas łatwo można zdjąć gotową foremkę z danego przedmiotu, otrzymując dokładną kopię. Kopiol może być zastosowany i do innych celów. Np. w wypadku morderstwa można przy śledztwie ustalić narzędzie mordu, utrwalić ślady, jakie złodzieje pozostawili na meblach itp. Dr Karlmark wynalazł również sposób otrzymania odbitek śladów stóp ludzkich na śniegu przy użyciu roztopionej siarki o temperaturze 113 stopni C, którą pokrywa się odciski stóp na śniegu.

Wielkie fortuny.

Większość wielkich fortun w Anglii, o ile nie bierze się pod uwagę fortun dziedzicznych, należących do przedstawicieli rodów arystokratycznych, wywodzi się z drugiej połowy XIX wieku. Związane są one z różnymi dziedzinami przemysłu, na tym gruncie wyrosły, twórcami ich byli i są przeważnie self-made-meni. Przedstawicielem tego typu fortuny jest np. lord Nuffield, który w 1900 roku posiadał skromny warsztat reparacyjny w Oxfordzie, a obecnie stoi na czele wielkich fabryk samochodowych Morris i Wolseley. Majątek jego obliczają na sumę około 20 milionów funtów. Równie bogaty jak Nuffield jest Austin, konkurent Nuffielda na polu fabrykacji samochodów. Sporo milionerów zawdzięcza swe fortuny fabrykacji napojów alkoholowych. Tutaj królują Guiness, Dewar.

Prasa ma też swoich magnatów. Lord Beaverbrook, właściciel „Daily Express", nazywał się do roku 1917 William Aitken; jego koncern prasowy wykazuje największy nakład dzienny — 2 i pół mil. egzemplarzy. Lord Rothermere, (dawniej Harmsworth) właściciel „Daily Mail", nie ustępuje Beaverbrookowi pod względem bogactawa.

Przemysł tytoniowy przyniósł olbrzymią fortunę rodzinie Wills, fabrykantom słynnych papierosów Gold Flakie. W przemyśle perfumeryjnym króluje Atkinson, w przemyśle restauracyjnym — Lyons. Aczkolwiek nowszej daty, fortuny milionerów pochodzenia mieszczańskiego, różnią się w Anglii od fortun amerykańskich tym, że nie powstały na gruncie spekulacji giełdowej, co w Stanach Zjednoczonych jest dość częste.

Kino — ulubioną rozrywką.

Kino jest ulubioną rozrywką we Włoszech. W r. 1936 wpłynęło do kas kino-teatrów 440 milirów, w r. 1937 — 525 miln., a w r. 1938 suma ta uległa dalszej zwyżce. Ceny biletów są niższe, aniżeli w Anglii, Francji i Niemczech. Pierwsze miejsce pod względem frekwencji w kinach zajmuje Mediolan.

Obwieszczenie

o wyłożeniu do wglądu listy pracy.

Podaje się do publicznej wiadomości, że lista pracy osób, w stosunku do których powstał zastępczy powszechny obowiązek wojskowy w roku 1939, wyłożona jest w biurze Zarządu Miejskiego w Nowem (Biuro meldunkowe) do przejrzenia przez osoby zainteresowane na przeciąg 2 tygodni od dnia 1 lutego 1939 r. w godzinach urzędowych od 8-12-ej.

W myśl art. 148 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym, osoby, wciągnięte do listy pracy, podlegają zastępczemu powszechnemu obowiązkowi wojskowemu i są obowiązane do wykonywania pracy w przeciągu 5 lat po sześć dni w roku kalendarzowym począwszy od roku 1939 i mogą być powołane w każdym czasie do obowiązkowej pracy przy użyciu własnych narzędzi pracy, o ile narzędzia takie posiadają.

Osoby zainteresowane powinny donieść Zarządowi Miejskiemu w Nowem o mylnym lub niewłaściwym wciągnięciu ich do listy pracy w terminie 2-tygodniowym.

Kto uchyla się od obowiązku wykonywania pracy albo wykonywa ją nienależycie, podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3.000,— zł albo jednej z tych kar.

Nowe, dnia 30 stycznia 1939 r.

(—) Kuchczyński, Burmistrz.